13.00.00	13.00.06	01.00.00
13.00.01	13.00.07	02.00.00
13.00.02	13.00.08	03.00.00
13.00.03	13.00.09	09.00.00
13.00.04	07.00.00	10.00.00
13.00.05	19.00.00	11.00.00

№4/2025

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 682 sahifa,
15-aprel, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:
Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Tarix fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A`ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Umarova H.O'. – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Somurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F.O. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD),dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'icha falsafa doktori (PhD)
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Toshkent davlat texnika universiteti, G. V. Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti Toshkent temir yo'l muhandislari instituti.

EDITOR-IN-CHIEF:
Qirg'izboyev Abdug'affor Karimjonovich – Doctor of Historical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:
Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:
Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician
Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician
Umarova H.O'. – Minister of Preschool and School Education of the Republic of Uzbekistan
Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Shermuhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor
Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor
Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)
Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)
Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)
Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)
Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)
Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)
Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor
Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)
Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor
Mirzayeva F.O. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service
Saifnazarov I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Professor
Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)
Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor
Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor
Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics
Ashurov R. R. – doctor of philosophy (PhD) in psychology
Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region
Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali Oliy attestatsiya komissiyasining 26-08-2024 yildagi №11-05-4381/01-Kengash tavsiyasiga ko'ra, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) va fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning tadqiqot ishlari yuzasidan dissertatsiyalarining asosiy ilmiy natijalarini chop etish uchun tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan.

Asos: OAK Pedagogik texnologiyalar va psixologik tadqiqotlar bo'yicha ekspert kengashi tavsiyasi (29-10-2024-y.; №10); OAK Tartib-qoida komissiyasi qarori (30-10-2024-y., №10/24); OAK Rayosatining qarori (31-10-2024-y., №363/5).

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.06.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310

MUNDARIJA

XXI asr tibbiyot atamashunosligi va unga ta'rif.......12
Achilov Muzaffar Norquliyevich

"4K" modeliga asoslangan ta'limda interaktiv metodlar va texnologiyalardan foydalanish usullari.......15
Boltayeva Hulkar Mardonqul qizi

Oliy ta'lim muassasalari kafedrasi faoliyati samaradorligini oshirishda pedagogik risklarni boshqarish mexanizmi.......18
Djalalov Baxromjan Begmurzayevich

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda liderlik sifatlarini shakllantirishning pedagogik aspektlari.......24
Djumayeva Dildora Isroilovna

Urma zarbli cholg'ular turlari va ularda ijro etish usullari.......27
Egamkulov Oybek Altmishevich

Umuminsoniy va diniy qadriyatlarni yoshlarimiz ongiga singdirishda dialektikaning roli.......31
Ergasheva Guzal Maxkambayevna

Bo'lg'usi tarbiyachilarda ijtimoiy intellektni shakllantirish zamon talabi.......34
Ermatova Gulnoz Pirimovna

Boshlang'ich ta'lim tarbiya fanida o'yin texnologilardan foydalanish metodikasi.......37
Farsaxonova Dilafruz Rizaxonovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ qobiliyatlarini rivojlantirish jarayonining yo'nalishlari va usullari.......41
Kulboyeva Dilnoza Abdug'ofurovna

Kurash sport turiga qiziquvchi ayollarning motivatsiya va o'z-o'zini anglash darajasi.......44
Mamaraimova Ra'no Usmanovna

The Teaching of Oral Production in the FFL Classroom: Linguistic and Psychological Difficulties.......48
Narzulloyeva Dilfuza Bahriddin qizi

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy qobiliyatlarini teatrlashtirilgan faoliyat asosida rivojlantirish.......54
Nurmatova Iroda Toxtasinovna

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabalarida kasbiy kompetentlikni shakllantirishda pedagogik amaliyotning o'rni.......56
Shamiyeva Manzura Fayzullayevna

Globallashuv jarayonida o'quvchilarning aksiologik kompetensiyalarini shakllantirish.......59
Siddikov Baxtiyor Saidkulovich

4-sinf o'quvchilariga maqollar ma'nosini tushuntirish usullari.......63
Suvonova Shohida Murodullo qizi

Kasbiy rivojlanish soatlarining pedagogik va psixologik asoslari.......69
Temirova Rushana Ravshan qizi

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-hissiy ko'nikmalarni shakllantirish mazmuni.......73
Teshabayeva Zamira Sobirovna, Abdulatipova Mehribon Qahramon qizi

Boshlang'ich sinf tabiiy fan darslarida STEAM yondashuvi va xalqaro baholash dasturlari.......76
Usmonova Zulfiya Ilxomovna

Bo'lajak o'qituvchilarda konfliktologik kompetentlikning shaxs sifatlariga aloqadorligi.......79
Muxammadiyeva Xadicha Karomatovna

Русская документальная проза как отражение прошлого и настоящего общества.......82
Дустова Ирода Шукрулло кизи

Размышления о возникновении человеческих эмоций.......86
Умарова Навбахор Шокировна, Зарипова Нигинабону Фахритдиновна

Проблемы регулирования терминов в языкознании.......89
Курбанова Гузаль Абдурахимовна

Педагогические основы формирования интереса дошкольников к изучению иностранного языка в игровой среде........93
Курбанова Назира Низомиддиновна

Mexanika fanining rivojlanish tarixi........97
Esanov Nuriddin Qurbonovich

Эффективность использования личностно-ориентированной технологии обучения в учебном процессе........100
Намозова Манзура Муродовна

O'spirinlik davridagi depressiv holatlarni psixodiagnostika va psixokorreksiya qilish usullari........104
Bannayev Maxamadin Sotvoldiyevich

Talabalarda axborot madaniyatini shakllantirish metodikasi........109
Radjabova Gulnoza Bahromovna

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining madaniy xilma-xillikni inobatga olgan holda ta'lim jarayonini tashkil etish usullari........113
Saffarova Mohidil Axmadovna

Adabiy til va shevalar o'rtasidagi leksik tafovutlar: kelib chiqish sabablari va rivojlanish xususiyatlari........116
Qurbonova Asal O'tkirovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini CALP yondashuvi asosida o'qish savodxonligini oshirish........119
Ahmadjonova Mushtariy Bahodirjon qizi

Kreativ qobiliyatlarni rivojlantirishda bo'lajak mutaxassisning kasbiy kompetentligi........121
Artikova Nodira Shavkat qizi

Yusuf Xos Hojibning axloqiy qarashlarini shakllanishining tarixiy-ijtimoiy omillari........125
Berdaliyeva S. D.

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy madaniyatini shakklantirish prinsiplari........128
Ibragimova Shaxnoza Tulqinovna

Boshlang'ich sinflarga matematika o'qitish jarayonida ko'rgazmali qurollardan foydalanib dars samaradorligini oshirish........132
Mardonov Eshim Muratovich, Xushvaqtov Ali Ashurovich, Narzullayeva Muxlisa Rustam qizi

Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-ijodiy faoliyatini takomillashtirish........135
Misirova Nodira Tovbayevna, Ergasheva Madina Qahramon qizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida 6-7-yoshli bolalarni maktabga tayyorgarlik monitoringini tashkil etish....139
Ortiqova Gulhayo Erkinboy qizi

-ayotgan bo'lsa shaklining lisoniy xususiyati va uning o'zgarishi........142
Safarov Firuz Sulaymonovich

Sharq mutafakkirlarining pedagogik ta'limotlari va qarashlarida tarbiyaning ma'naviy, axloqiy negizlari......145
Xalilov Farhod Furqat o'g'li, Ibodullayeva Dildora Shukrulla qizi

Anvar Obidjon ijodining tadrijiy takomiliga doir mulohazalar........148
Mamatalimov Zafar Mamaraimovich

Patologik fiziologiya fanini o'qitishda it texnologiyalarining o'rni........152
Abdirashidova Gulnoza Ablakulovna, Mavlyanova Umida Nematovna, Sobirova Ra'no Tulqin qizi

Bo'lajak o'qituvchilarning kognitiv kompetentligini rivojlantirishda motivatsion yondashuvning o'ziga xos jihatlari........156
Abdumanopov Muhammadsodiq Muhammadyusuf o'g'li

The Role of Mass Media as a Tool in Teaching English Vocabulary to Young Learners........159
Dadaxonova Dilnavoz Zafarjon kizi

Maktabgacha ta'lim tashkilotlari ta'lim va tarbiya jarayonlarida bolalarning refleksiv faoliyatini rivojlantirish........164
Dilorom Xomidova

Boshlang'ich sinf o'quvchilari tarbiyasida ota-onalar bilan hamkorlikni tashkil etish metodikasi........169
Fayziyeva Madinabonu Sohibjon qizi

O'zbek yosh oilalarida nikohning dastlabki yillarida oilaviy nizolarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari........173
Hakimova Nargiza Djavlievna

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Tarbiyalanuvchilarni nutq madaniyatiga oʻrgatishda tarbiyachi nutqi va unga qoʻyiladigan talablar 176
Kazieva Turgʻunoy Tursunboevna, Abdullayeva Kamola Erkin qizi

Ikki tilli oʻquv lugʻatlari tuzishning lingvodidaktik asoslari (ingliz va oʻzbek tillari negizida yaratilgan ikki tilli lugʻatlar misolida) 179
Oqboyeva Zulfiya Bobonazarovna

Boshlangʻich sinf texnologiya darslarida kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish metodikasi 183
Saidova Mohinur Jonpoʻlatovna, Boʻronova Nigora Umar qizi

Modern Opportunities for the Integration of Technologies Into the Media and their Role in Improving the Efficiency of the Media 187
Salim Doniyorov

Chizma geometriya va muhandislik grafikasi darslarida talabalarning mustaqil ta'lim olish koʻnikmasini rivojlantirishda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish 192
Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich

Теории и модели выбора брачного партнера 197
Абдумуталова Мадина Абдумалик кизи

Maktabgacha ta'lim muassalarida autsorsingdan foydalanish masalalari 203
Kasimova Gulyar Axmatovna

Arxitektura fanlarini oʻqitishning oʻziga xos xususiyatlari 209
Astanov Tolib Muxtarovich

Talabalarda tadqiqotchilik qobilyatlari 212
Saidakbarova Nigora

Maktabgacha ta'lim tashkiloti va ota-onalar hamkorligini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari 216
Tuxliyev Muslim Sherzod oʻgʻli

Искусственный интеллект в смешанном обучении 220
Хикматов Нодир Назимджанович

The Literary Translation in English and its Linguistic Issues 224
Ravshanova Ziyoda Qahramon qizi, Egamberdiyev Javlonbek Saynabi oʻgʻli

Boshlangʻich ta'limda oʻquvchilarning bilim darajasini oshirishda ilgʻor xalqaro pedagogik tajribalarni integratsiyalash: zamonaviy yondashuvlar, metodologiyalar va samaradorlik tahlili 229
Gʻafurov Mirzo Ulugʻbek Majidovich

Leksikologiya va uning nazariy asoslari 232
Gʻanibayeva Bayyan Sharipbay qizi

Olimpiya ta'limini shaxsga yoʻnaltirilgan yondashuv asosida tashkil etish 236
Qodirov Jurabek Mamatsimonovich

Turizmda ta'limni samarali tashkil etishning pedagogik shartlari 239
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna

Autizmning kelib chiqish sabablari va Rett sindromi 243
Xakimova Zulhumor Xakimovna

Talabalarda akmeologik pozitsiyani rivojlantirishning dolzarb masalalari 246
Xaitov Abdukosim Abdulakim oʻgʻli

Tibbiy ta'lim talabalarini ommaviy sport sogʻlomlashtirish jarayoniga tayyorlashda tabaqalashtirilgan jismoniy ta'lim texnologiyasi va shart-sharoitlari 250
Arabboyev Hurshid

Boʻlajak boshlangʻich sinf oʻqituvchilarining metodik tayyorgarligini takomillashtirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish samaradorligi 255
Eshonqulova Kamola Ibrohimovna

Virusli infeksiyalar zamonaviy diagnostikasi va davolash usullarining biologik asoslari 259
Kaxorova Karomatxon Sovronbayevna

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlarini rivojlantirishda pedagogik oʻyinlarning ahamiyati 262
Mutalova Dilnoza Abdurashidovna

Buyuk ajdodlarimiz merosini o'rganish orqali bo'lajak o'qituvchilarni pedagogik kasbga ijodiy munosabatini tarbiyalash 265
Nishonova Shohista Boymatovna

Pedagogik jamoani rivojlantirish va motivatsiyalashning zamonaviy strategiyalari 268
Pardayeva Yulduz Muradullayevna

15-16 yoshli voleybolchi qizlarning jismoniy rivojlanishining yoshga bog'liq xususiyatlari 272
Po'latova Shahnoza Ikrom qizi

Umumta'lim maktablarida informatika fanini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari 276
Raxmonov Baxtiyor Azzamovich

Ingliz tili darslarida sun'iy intellekt texnologiyalarining o'quvchilarning til ko'nikmalariga ta'siri 279
Shoisayeva Dilxumora Shojalil qizi

Abu Ali ibn Sinoning matematika fanida qoldirgan merosi 283
Toshboyeva Nargiza Yo'ldashevna, Tursunova Nigora Ulug'bek qizi

Aksiologik madaniyatni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati 286
Yo'ldoshev Farhodjon Baxtiyor o'g'li

Научные основы формирования навыков сотрудничества у детей дошкольного возраста посредством квест-игр 290
Джамилова Наргиза Нуритдиновна, Мухаммадиева Фарангиз

Теоретические основы формирования международной компетенции обучающихся 294
Миркомилова Шахзода Асрор кизи

Boshlang'ich sinflar matematika darslarida kombinatorikaga oid masalalar 300
Roziqova Farizoda Ruyiddin qizi, Berdiyev Bahodir Ravshanovich

pedagogik kompetentlikning ilmiy-nazariy asoslari 305
Eshbekova Dilnoza Ibraimovna

Murakkab sintaktik qurilmalar va ularning matndagi paradigmatik o'rni 308
Turdiyeva Nilufar Anvarovna

Bo'lajak tarbiyachilarning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirish 311
Panjiyeva Shahlo Zulfixor qizi

Kichik maktab yoshidagi zaif eshituvchi o'quvchilarning dialogik nutqining xususiyatlari 314
Qodirova Mahzuna Shamshidin qizi

Chizma geometriya va muhandislik grafikasi fanidan talabalar mustaqil o'rganish jarayoni 320
Sheraliyev Sanjarbek Karimberdiyevich

A System of Exercises Aimed at Developing Linguocognitive Competence in Future Psychologists 324
Allamuratov Gafur Ashurovich

Boshlang'ich 4-sinf o'quvchilarini sinfdan tashqari mashg'ulotlarda jismoniy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirish omillari – natijalar misolida 327
Asqarov Ahliddin Alisher o'g'li

Nutqi to'liq rivojlanmagan bolalarning monologik nutqini o'rganishning ilmiy asoslari 332
Egamberdiyeva Shahnoza Akbar qizi

Tog'ay Murod asarlarida umuminsoniy va milliy qadriyatlar talqini 335
G'aybullayev Boburmirzo

Maktabgacha yoshdagi nutq nuqsoniga ega bolalar bilan korreksion ish tamoyillari 338
Ikramova Dilafruz Furqat qizi

Rahbarlik personaliga kadrlar tayyorlab berishning psixologik omillari 341
Karimjanova Yoqutxon Urinbaevna

Integration of Modern Technologies in Teaching English 344
Dautova Makhbuba Normamatovna

Effective Teaching Methods for Enhancing Topic Vocabulary Acquisition in School Learners 347
Absamadova Munira Isroilovna

Maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalar tafakkuri, mantiqiy fikrlarini rivojlantirishda pedagogik o'yinlarning ahamiyati 352
Mutalova Dilnoza Abdurashidovna

Bo'lajak harbiy ta'lim o'qituvchilarini o'qitishda ta'lim texnologiyalarini qo'llashning nazariy asoslari 355
Xolmonov Mansur Narzulloyevich

Imperativ algoritmik tafakkurni rivojlantirishning kognitiv xususiyatlari 358
Xushvaqtov Umar Norqobilovich

Perefrazalarni o'rganish jarayonidagi ilmiy yondashuvlar va ularning xususiyatlari 363
Yuldasheva Dilnoza Bekmurodovna

Интеграция русского языка в экономическое образование: значение и перспективы 366
Адилова Солия Адиловна, Нуридинов Бехруз Акбар угли

Ta'lim jarayonida interfaol ta'lim texnologiyalaridan foydalanish 369
Abdullayeva Zilola Baxtiyor qizi

Hikoya matni ustida ishlashda PIRLS topshiriqlaridan foydalanish 372
Bayzakova Malika Abdukayumovna

Fanlararo aloqadorlik asosida maktab fizika kursini o'qitish jarayoni 376
Boyturayeva Gulbahor Kamoliddin qizi

Janubiy Koreya ta'lim tizimidagi yutuqlarini o'rganish va ularning yutuqli tajribalarini O'zbekistonda tatbiq qilish 380
Nosirova Shaxrizoda Akram qizi

Sharq allomalarining qarashlarida bo'lajak o'qituvchilarni ma'naviy-estetik rivojlantirish masalalari 384
Otaboboyeva Umida Ilhomovna

Developing English Writing Skills Through Technology and Self-Regulation in Differentiated Instruction in Uzbekistan 388
Selimova Gulsana

Boshlang'ich sinf o'quvchilarini estetik tarbiyalashning mavjud holati 393
Temirova Matluba Karim qizi

Ona tili fanini o'qitishda shaxsga yo'naltirilgan ta'lim jarayonlarini loyihalashtirish 397
Taylakova Dilnoza Norbekovna

badiiy diskurs va badiiy matn dixotomiyasi 400
Ubaydullayeva Dilafruz Fazliddinovna

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining bilim olishida fonetik mashqlarning o'rni 403
Zokirov Javohir G'aybullo o'g'li

Методологические подходы к развитию творческого интеллекта у студентов педагогических специальностей 407
Анварова Хуснора Давронбек кизи

Международный опыт подготовки педагогических кадров 410
Исманова Гульнора Гафуровна

Yo'lovchi transport vositalari haydovchilarining professional yutuqlarida shaxsiy fazilatlarning ta'siri 416
Bazarov Naufal Kaxramonovich

Boshlang'ich ta'limda badiiy asarlarni o'rgatishning o'ziga xos xususiyatlari 419
Abdullayeva Feruza Nurillayevna

The Importance of Book Trailer Technology in the Educational Process 422
K. A. Mamatkulova, Munisa Khodjayeva

Maktabgacha yoshdagi bolalarda badiiy-estetik tarbiyani rivojlantirishning pedagogik tajriba-sinov ishlarini tashkil etish 425
Umarova Gulshod Abdujabbarovna

Kulolchilik san'atining bosqichlari va bezak uslublarining zamonaviy rivoji 431
Mannonova Maftuna Shukrillo qizi

Yoshlarda faol fuqarolikni shakllantirishning tuzilmaviy-protsessual modeli 434
Xabibulla Muratov Abduqodirovich

Yoshlarda faol fuqarolikni shakllantirishning tuzilmaviy-protsessual modeli 434
Xabibulla Muratov Abduqodirovich

Jismoniy tarbiya oʻqituvchilarining pedagogik mahoratini takomillashtirish omillari 440
Abdumannotov Abdumajid Matayevich

Oʻqituvchilarda innovatsion faoliyatni rivojlantirish uchun yangi motivatsion yondashuvlar 443
Egamberdiyev Farxod Botirovich

Bolalarda xotira va diqqatni rivojlantirish 447
Fayziyeva Nodira Sobirovna, Turobova Munira Tolibjon qizi

Kichik maktab yoshidagi bolalarda qoʻrquv holatining psixologik xususiyatlari 451
Gaziyeva Nigora Shamsiddinovna, Gazibekova Gulavza Ergashevna

Oʻzbekistonning janubiy tumanlarida oʻsuvchi sholi parazit nematodalari mavzusida talabalarning tadqiqotchilik kompetensiyasini rivojlantirish 455
Haydarova Pardaxol Boboqulovna

Boshlangʻich sinf oʻqish savodxonligi darslarida PIRLS topshiriqlarining ahamiyati 459
Joʻrayeva Nargiza Oʻktamovna, Toshpoʻlatova Ruxshona Alisher qizi

Talabalarda fonetik koʻnikmalarni shakllantirishning didaktik taʻminotini takomillashtirish (nemis tili misolida) 462
Kiyamova Maxbuba Sultanovna

Loyiha faoliyati talabalarning kognitiv faolligini oshirish vositasi sifatida 466
Otepbergenov Jetkerbay Sakbergenovich

Bolaning axloqiy intellektini shakllantirishda otaning roli 470
Qayimova Maftuna Tursunovna

Boshlangʻich sinf ona tili darslarida lingvistik mashqlarning oʻrni va ahamiyati 474
Shodiyeva Mehribon Amin qizi

Boshlangʻich sinflarda matematika oʻqitishda mental arifmetikaning oʻrni 477
Sulaymonova Nigora Olimjon qizi

Yuguruvchilarning yillik tayyorgarlik jarayonlarini tashkil etishning pedagogik asoslari 481
Tagayev R. M.

Boshlangʻich sinflarda mantiqiy masalalarni oʻrgatishdagi yangi yondashuvlar va metodlar 487
Tursunova Nigora Ulugʻbek qizi, Xoshimova Husnidabonu Nozimjon qizi

Ingliz tilini oʻrgatishda interaktiv oʻqitish texnologiyalarini takomillashtirishning pedagogik shart-sharoitlari 492
Yuldasheva Umidaxon Maxmudovna

Muammolarni hal qilishda qoʻllaniladigan usullar 495
Abdullayeva Saodat Mengbayevna

Подходы изучения криминогенного климата в обществе и его социально-психологические аспекты 498
Абдуллажанова Дилнозахон Султанбековна

Jinsiy identifikatsiya masalalarini oʻrganishda gender farqlar 502
Murodov Mashrab Yoqub oʻgʻli

Raqamli texnologiyalarning boshlangʻich taʼlim tizimidagi afzalliklari 505
Husenova Aziza Sharipovna, Mardonova Ismigul Dilshod qizi

Boshlangʻich sinf oʻquvchilarining ogʻzaki nutq va fikrlash faoliyatini rivojlantirish texnologiyalari 509
Mamadalieva Nilufar Bahodirovna

“Nafas olish sistemasi” mavzusi boʻyicha oʻquvchilarning oʻzlashtirish darajasini nostandart topshiriqlar orqali baholash 513
Zayniyev Suxrobjon Islombek oʻgʻli, Jalilov Doston Komil oʻgʻli

Iqtidorli bolalar bilan ishlashda individuallashtirilgan taʼlim texnologiyalaridan foydalanish 519
Norbutayeva Muxabbat Rustam qizi

Inklyuziv taʼlim va uni oliy taʼlim muassasalarida joriy etish xususiyatlari 523
Akbarova Sayyora Shuxratovna, Akbarova Kamola Abdujabbor qizi

Taʼlim sohasida strategik rejalashtirish 529
Mansurov Farrux Najmitdinovich

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ta'lim tizimi sifatini oshirishda timss va egma kabi xalqaro tadqiqotlarning roli 533
Abdullayeva Feruza Nurillayevna, Mizrobova Mohigul Muhammadjon qizi

Boshlang'ich ta'limni ijodiy tashkil etishda divergent tafakkurning ahamiyati 537
Adizova Nigora Baxtiyorovna

"Sog'inch masofasi" – masofa tanlamas tuyg'ular to'plami 541
Bekposhsha Rahimova, Muyiba Otamuratova

Qalblarga qo'ngan she'riyat yoxud "vaqt ushoqlari" haqida so'z 543
Bekposhsha Rahimova, Hikmat Yusupov

Project-Based Explaining in Economic Studies 547
Hojiyeva Iroda

Chet tili darslarida madaniyatlararo muloqot kompetensiyasini rivojlantirishning nazariy hamda amaliy natijalari 550
Muzaffarova Nodira Mardonovna

Oliy ta'lim muassasalarining moliyaviy faoliyatini strategik boshqarishning o'ziga xos xususiyatlari 554
Ochilova Gulnoza Odilovna, Qodirov Abdulaziz Rahmandjonovich

Boshlang'ich sinf matematika darslarida o'quvchilarni mantiqiy fikrlashga o'rgatish yo'llari 559
Qoraboyeva Nargiza, Abdulazizov Shahzodbek

Ta'lim sifatini oshirishda innovatsion korporativ hamkorlikni rivojlantirish muammolari va istiqbollari 563
Ochilova Gulnoza Odilovna

Zamonaviy shaxsni voyaga yetkazishda nafosat tarbiyasining ahamiyati 569
Xudayberdiyeva Xuriyat Karimberdiyevna

Talabalarda millatlararo muloqot madaniyatini rivojlantirishning o'ziga xos xususiyatlari 573
Nargiza Karimova Mamatkadirovna

Constant Changes in Educational Environments and the Continuous Advancement of Teachers' Media Literacy in the Information Age 577
Khujanıyazova Guzal Yuldashevna

Роль интегративного подхода в преподавании родного языка в начальном образовании 581
Авазова Муштарий Алишеровна

Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim turlari va texnologiyalari 585
Boychayeva Sharifa Saidkulovna

The Role of Artificial Intelligence in Integrating Pedagogical Opportunities for Developing Social Activity of Future Preschool Education Organization Educators 588
Xabibullayeva Shaxlo Ulmesovna

Uzluksiz kasbiy ta'limda tizimli yondashuv asosida ilmiy-ta'limiy potensialini shakllantirish yo'llari 592
Saidova Zarifa Uskanboy qizi

Muloqot kompetensiyalarini rivojlantirishda pirls metodologiyasining psixolingvistik asoslari 595
Choriyeva Valida Abdug'ani qizi

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirishda ona tili darslarining ahamiyati . 598
Go'zalxon O'sarova Rasuljon qizi

Maktabgacha ta'limda ma'naviy tarbiyani amalga oshirishning dolzarbligi 601
Matchanov Bekpo'lat Omanbayevich

Talabalarni milliy kontent asosida o'qitishning ilmiy nazariy asoslari 604
Mirzaakbarov Abdurasul Mirzaakbarovich

Tashkilotda xodim temperamenti va uning ish faoliyatiga ta'siri 607
Otanazarova Muhayyo Uktamovna

Virtual ta'limda pedagog shaxsning shakllanishi 611
Sayitova Umida Hikmatillo qizi

Maktab o'quvchilarida barqaror rivojlanish maqsadlarini shakllantirishda 5E modelidan foydalanish 615
Toyirova Maxmuda Mamatovna

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida axborot kommunikatsion texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi 620
Tuychiyeva Zulfizar Boxodir qizi

Boʻlajak oʻqituvchilarda kasbiy kompetensiyani rivojlantirish asosida pedagogik mas'uliyatni shakllantirish metodikasi 623
Umarov Azizbek Gʻayratbek oʻgʻli

Механизмы формирования характера трудолюбия в младшем школьном возросте 626
Зийяев Амаль Толибович

Fikrlashning makrokognitiv koʻrsatkichlari 630
Omonova Muxlisa Doʻsnazar qizi

Возможности мультимодального подхода в реализации арт-педагогики 633
Турсунова Эльмира Улугбековна, Рузметова Хилола Абдушариповна

"Turkiy guliston yoxud axloq" asarining ogʻzaki va yozma nutqni rivojlantirishdagi ahamiyati 636
Abrorxonova Kamolaxon Abrorxon qizi, Rajabova Sarvinoz Shovkatjon qizi

Talabalarni oʻz mehnati samarasini koʻrish orqali motivatsiyasini oshirish usullari 640
Abdullajonova Dildora Rustamjonovna

Sun'iy intellekt yordamida kiberhujumlarni aniqlash va oldini olishning zamonaviy usullari 644
Asatova Shaxrizoda Rustam qizi

Pedagoglarda kasbiy stressning psixoemotsional holatlari 648
Axmedova Dildora Maxmudovna

Togʻay Murod qissalarining ba'zi bir til xususiyatlari 653
Kobilov Nomoz Oʻrolovich

Suzish ixtisosligidagi talabalarni suvda va quruqlikda mashgʻulotlarini tashkil etish uslubiyati 657
Nosirov Sardor

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ koʻnikmalarni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik ahamiyati 661
Otabek Abduraxmonov

The Role of English as a Global Lingua Franca in Education and Business 664
Ziyoda Qahramon kizi Ravshanova

Boshlangʻich sinf oʻqituvchilarida kasbiy deformatsiyani shakllantiruvchi ijtimoiy-psixologik omillar 667
Toʻlanova Mahliyo Muratali qizi

Atrof-olam bilan tanishtirishga oid eng ilgʻor yondashuvlar 671
Tursunboyeva Zuxra Umid qizi

Роль коммерческих банков как субъектов рыночной экономики для Республики Узбекистан 675
Комилова Мукаррам Кобилжоновна, Махмудова Райхона, Туркменбаев Саламат, Уринбоева Дурдона

Oʻquvchi zehnining kognitiv jarayonlar ta'sirida yuzaga chiqish omillari 678
L. S. Tursunov

ATROF-OLAM BILAN TANISHTIRISHGA OID ENG ILG‘OR YONDASHUVLAR

Tursunboyeva Zuxra Umid qizi
ChDPU Maktabgacha ta’lim metodikasi kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarni atrof-olam bilan tanishtirish jarayoni, ularning tabiiy qiziquvchanligini rag‘batlantirish hamda atrofdagi muhitni tushunishga yordam berishga oid rivojlangan mamlakatlar ta’lim tizimlaridagi innovatsion yondashuvlar yoritilgan. Hozirgi zamonaviy ta’lim tizimlarida ushbu maqsadga erishish uchun turli innovatsion usul va texnologiyalar qo‘llanilmoqda. Maqolada dunyo miqyosida bolalarni atrof-olam bilan tanishtirishga oid eng ilg‘or pedagogik yondashuvlar va ulardan samarali foydalanish imkoniyatlari haqida ma’lumot beriladi.

Kalit so‘zlar: innovatsion, yondashuv, Mariya Montessori dasturi, STEAM dasturi, Reggio Emilia modeli, Waldorf pedagogikasi.

Abstract: This article discusses innovative educational approaches in developed countries aimed at introducing preschool children to the world around them, stimulating their natural curiosity, and helping them better understand the environment. Modern education systems utilize various innovative methods and technologies to achieve this goal. The article provides information about the most advanced pedagogical approaches globally used to introduce children to the surrounding world and highlights their effective application.

Key words: innovative, approach, Maria Montessori program, STEAM program, Reggio Emilia model, Waldorf pedagogy.

Аннотация: В статье рассматриваются инновационные подходы в образовании развитых стран, направленные на знакомство детей дошкольного возраста с окружающим миром, стимулирование их естественного любопытства и помощь в понимании окружающей среды. Современные образовательные системы используют разнообразные инновационные методы и технологии для достижения этой цели. Представлена информация о наиболее передовых педагогических подходах в мире по ознакомлению детей с окружающим миром и об особенностях их применения.

Ключевые слова: инновационный, подход, программа Марии Монтессори, программа STEAM, модель Реджо-Эмилия, вальдорфская педагогика.

KIRISH

Maktabgacha yoshdagi bolalarni atrof-olam bilan tanishtirish jarayoni ularning tabiiy qiziquvchanligini rag‘batlantirish va atrofdagi muhitni tushunishlariga yordam berish uchun muhim ahamiyatga ega. Hozirgi zamonaviy ta’lim tizimlarida mazkur maqsadga erishish uchun turli innovatsion yondashuvlar qo‘llanilmoqda. Ushbu maqolada dunyo miqyosida bolalarni tabiat va jamiyat bilan tanishtirishga oid eng ilg‘or pedagogik yondashuvlar haqida ma’lumot berib o‘tiladi.

Atrof-olam bilan tanishtirish orqali bolalarda bilish jarayoni faollashadi. Sezgi, idrok, xotira va tafakkur rivojlanishida atrof-olamdagi voqea va hodisalar, narsa va buyumlarning xususiyatlari muhim omil hisoblanadi hamda bolalarning intellektual rivojlanishi uchun zamin yaratadi. Maktabgacha yosh davrida bolaning dunyosi, qoida tariqasida, boshqa bolalar bilan uzviy bog‘liq bo‘ladi. Bola qanchalik katta bo‘lsa, uning tengdoshlari bilan bo‘lgan aloqalari shunchalik muhim ahamiyat kasb etadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalik inson rivojlanishining eng muhim bosqichlaridan biridir. Ushbu bosqichning mazmun-mohiyati jamiyat va ayrim shaxsning ijtimoiy-tarixiy hamda evolyutsion-biologik rivojlanishi bilan belgilanadi, bu esa o‘z navbatida, muayyan yoshdagi bolaning rivojlanishi uchun zarur bo‘lgan vazifalar va imkoniyatlarni shakllantiradi. Maktabgacha yoshdagi bolalik davri kelgusidagi maktab ta’limidan qat’i nazar, o‘ziga xos mustaqil ahamiyatga ega.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Maktabgacha yoshdagi bolalik davri bolada kollektivistik fazilatlar asoslarini, shuningdek, boshqa odamlarga nisbatan insoniy munosabatni shakllantirish uchun sezgirdir. Agar bu fazilatlarning asoslari maktabgacha yoshda shakllanmasa, bolaning butun shaxsiyati nuqsonli boʻlib qolishi mumkin va keyinchalik bu boʻshliqni toʻldirish juda qiyin boʻladi. Bu yoshda kognitiv faollik kuchayadi: idrok etish, vizual fikrlash rivojlanadi, mantiqiy fikrlashning boshlanishi yuzaga keladi.

Quyidagi sxemada rivojlangan mamlakatlarda bolalarni atrof-olam bilan tanishtirishga oid eng ilgʻor yondashuvlar tasvirlangan.

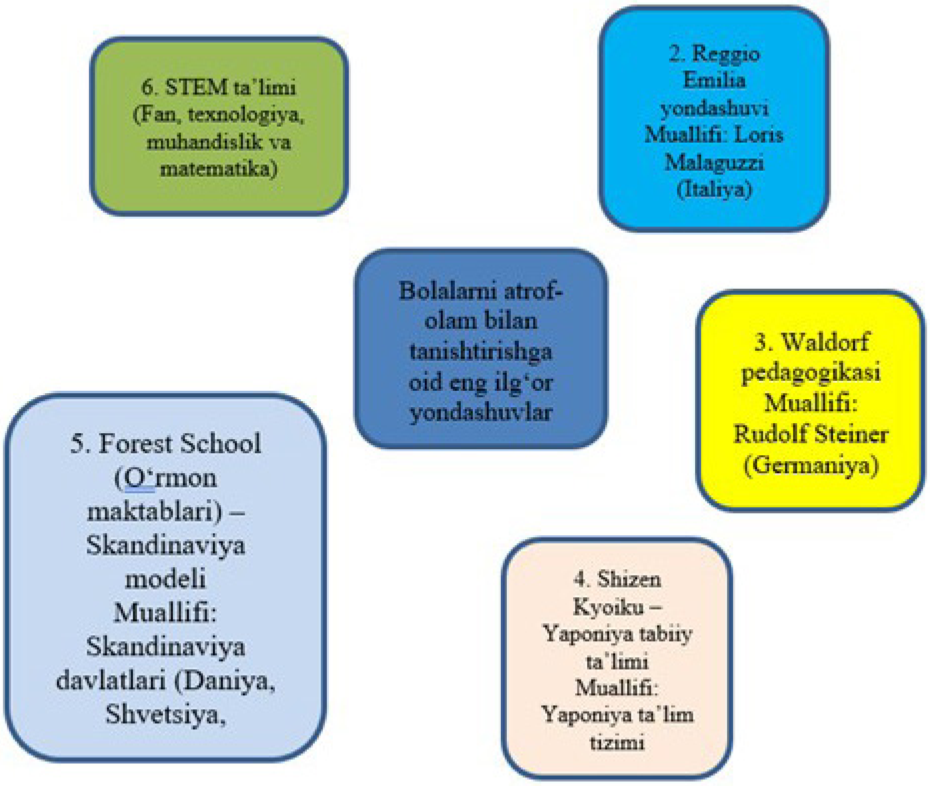

1-rasm: **Bolalarni atrof-olam bilan tanishtirishga oid eng ilgʻor yondashuvlar**

Montessori ta'lim dasturi – bu bolalarni mustaqil va erkin oʻrganishga undaydigan innovatsion ta'lim tizimi boʻlib, Maria Montessori tomonidan ishlab chiqilgan. Bu metod bolalarning tabiiy qobiliyatlarini rivojlantirish, qiziquvchanligini ragʻbatlantirish va ularga mustaqil fikrlashni oʻrgatishga qaratilgan. Montessori ta'lim tizimining asosiy tamoyillari quyidagilardan iborat:

- bolalarning mustaqilligi va erkinligi – bolalar oʻzlari qiziqqan faoliyatni tanlash huquqiga ega. Ular oʻz sur'atlarida oʻrganadi va bilim olish jarayonida mustaqil qaror qabul qiladi;
- maxsus tayyorlangan muhit – sinflar bolalarning ehtiyojlariga mos ravishda tashkil etilgan. Unda tabiiy materiallardan tayyorlangan oʻyinchoqlar, ta'lim vositalari va mustaqil ishlash uchun joylar mavjud;
- sensor ta'lim (his qilish orqali oʻrganish) – bolalar oʻz qoʻllari bilan ushlab koʻrib, his qilib oʻrganadilar. Maxsus Montessori materiallari orqali bolalar shakllar, ranglar, ogʻirlik, hajm va boshqa tushunchalarni oʻzlashtiradilar;
- harakat orqali oʻrganish – Montessori ta'limi faqat oʻtirib dars qilishga asoslanmagan. Bolalar yurib, harakat qilib, narsalarni ushlab koʻrib oʻrganadilar;
- individuallik va bola rivojlanishiga mos yondashuv – har bir bola oʻzining qobiliyati va rivojlanish sur'ati boʻyicha oʻqitiladi. Ustozlar bolalarni majburlamaydi, balki ularning tabiiy qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Hayotiy koʻnikmalar – mustaqil kiyinish, ovqatlanish, idish-tovoq yuvish, oʻz hududini toza saqlash kabi kundalik hayotiy mashgʻulotlarni oʻrganish. Bolalar oʻziga xizmat qilishni va atrof-muhit bilan toʻgʻri munosabatda boʻlishni oʻrganadilar.

Sensor rivojlanish – bolalar turli materiallar, shakllar, ranglar, tovushlar, hidlar va teksturalarni his qilish orqali atrof-olamni tushunadilar. Maxsus Montessori materiallari bolalarga his-tuyg'ular orqali o'rganish imkonini beradi.

Matematika – ushbu tizimda bolalar matematik tushunchalarni real tajribalar orqali o'rganadilar. Ular raqamlarni his qilish, ularni tutib ko'rish va sanash orqali bilimlarga ega bo'ladilar.

Til va nutq rivojlantirish – bolalar so'z boyligini oshirish, harflarni tanib olish, o'qish va yozishni bosqichma-bosqich o'rganish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Montessori metodida bolalar tilni tabiiy va interaktiv usullar bilan o'rganadilar.

Atrof-olamni o'rganish (fan va tabiatshunoslik) – tabiat, hayvonlar, o'simliklar va koinot haqida bilim beriladi. Bolalar tabiat bilan yaqindan tanishish uchun bog'da o'simlik ekish, hayvonlarni parvarish qilish va sayohatlar qilish orqali bilim oladilar.

Montessori metodi bolalarni mustaqil va ijodiy fikrlashga o'rgatadi, ularning tabiiy qiziquvchanligini rivojlantiradi, atrof-olamni his qilish va tushunish qobiliyatini oshiradi. O'qitish jarayoni majburiy emas, balki bolalarning o'z xohishiga asoslanadi, natijada bolalar hayotiy ko'nikmalarga erta ega bo'ladilar.

TAHLIL VA NATIJALAR

Reggio Emilia – Italiyada paydo bo'lgan va butun dunyoda keng tarqalgan maktabgacha ta'lim yondashuvlaridan biridir. Bu ta'lim tizimi 1945-yilda Ikkinchi Jahon urushidan keyin Reggio Emilia shahrida pedagog Loris Malaguzzi va ota-onalar tashabbusi bilan shakllangan. Mazkur yondashuv bolalarning tabiiy qiziquvchanligini rag'batlantirish, ularning ijodiy fikrlashini rivojlantirish va mustaqil o'rganish jarayonini qo'llab-quvvatlashga asoslangan. Asosiy tamoyillari quyidagilar:

- bola – faol tadqiqotchi;
- Reggio Emilia tizimida bolalar passiv tinglovchilar emas, balki o'z bilimini o'zi kashf qiladigan mustaqil tadqiqotchilar sifatida qaraladi. Ular atrof-muhitni o'z tajribalari orqali o'rganadi, savollar beradi va javob izlaydi. Atrof-muhit – "uchinchi o'qituvchi";
- ta'lim jarayonida muhit muhim rol o'ynaydi. Sinf xonalari ochiq, yorug' va tabiat bilan uyg'unlashtirilgan bo'lishi kerak. Mashg'ulotlar studiya yoki laboratoriyalarda olib borilib, bolalar turli materiallar bilan ishlaydi.

O'qituvchi – hamkor va yo'lboshchi; u darsni nazorat qiluvchi shaxs emas, balki bolalar bilan birga o'rganadigan hamkor sifatida qaraladi. U bolalarning qiziqishlariga mos faoliyatlarni tashkil etadi va ularni tadqiqotga rag'batlantiradi. Ijodiy ifoda va "100 tildan foydalanish"; Reggio Emilia yondashuvi bolalarning o'z fikrlarini turli yo'llar bilan ifodalashlariga katta e'tibor qaratadi. Rasm chizish, haykaltaroshlik, raqs, qo'g'irchoq teatri, hikoya aytish kabi san'at turlari bolalarning fikrlash jarayonini rivojlantirish uchun ishlatiladi. Bu "100 til" deb nomlanadi, ya'ni bola o'zini ifodalash uchun 100 xil usuldan foydalanishi mumkin. Loyiha asosida o'qitish; mashg'ulotlar qat'iy rejalashtirilmaydi, aksincha, bolalarning qiziqishlariga qarab loyihalar shaklida tashkil etiladi. Masalan, bolalar kosmosga qiziqish bildirsa, bir necha hafta davomida quyosh tizimi, yulduzlar va raketalar haqida loyihalar yaratishadi. Reggio Emilia muassasalarining o'ziga xos xususiyatlari:

- tabiat va san'at bilan bog'langan muhit;
- katta oynali sinflar;
- tabiatni tadqiq qilish;
- san'at orqali ta'lim;
- suhbat va hikoya aytish;
- ilmiy tajribalar va texnologiya.

Reggio Emilia yondashuvi bolalarda mustaqil fikrlash, tabiat va san'atga qiziqish, muammolarni hal qilish, kuzatish va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bugungi kunda AQSh, Buyuk Britaniya, Kanada, Avstraliya, Yangi Zelandiya, Skandinaviya va boshqa ko'plab davlatlarda keng qo'llaniladi. Waldorf pedagogikasi – bu bolalarning tabiiy rivojlanishiga mos ta'lim tizimi bo'lib, Rudolf Steiner tomonidan 1919-yilda Germaniyada asos solingan. Ushbu metodika bolalarning intellektual, hissiy va jismoniy rivojlanishini uyg'unlashtirib ta'lim berishni maqsad qiladi. Asosiy tamoyillari:

- tabiat bilan uyg'unlikda o'qitish;
- ijodiy va san'atga asoslangan ta'lim;
- texnologiyadan uzoq turib, hayotiy tajriba orqali o'rganish;
- erkin va tabiiy bolalikni saqlash;
- ruhiy, jismoniy va intellektual rivojlanishni muvozanatlashtirish.

Waldorf tizimi bolalarni har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan.

Shizen Kyoiku – Yaponiyada bolalarni tabiat orqali tarbiyalashga asoslangan ta'lim yondashuvi bo'lib, ekologik tarbiya shaklida qo'llaniladi. Bu yondashuv bolalarni tabiat bilan doimiy aloqada bo'lish, tajribaviy o'rganish, ekologik mas'uliyat, jismoniy faollik, kuzatish va tafakkur qilish orqali tarbiyalaydi.

Mottainai tushunchasi – narsalarni isrof qilmaslik odati – yoshligidan singdiriladi. Bu model Janubiy Koreya, Xitoy, Tayvan, AQSh va Skandinaviya davlatlarida ham qo'llaniladi.

Forest School (O'rmon maktablari) – Skandinaviya mamlakatlarida paydo bo'lgan model bo'lib, o'quv jarayoni o'rmonlar va tabiatda olib boriladi. Asosiy tamoyillari:

- tabiat markaziy o'rinda bo'lishi;
- tajriba asosida o'rganish;
- mustaqillik va ijodiy fikrlashni rag'batlantirish;
- fizikaviy faollik;
- ekologik ongni rivojlantirish.

Bolalar tabiatni himoya qilish, resurslardan ehtiyotkor foydalanish va sog'lom turmush tarzini shakllantirishga o'rganadilar. STEAM – Fan, Texnologiya, Muhandislik, San'at va Matematika integratsiyasiga asoslangan yondashuv bo'lib, bolalarning mantiqiy fikrlash, muammolarni hal qilish va ijodkorlik salohiyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. STEAM modeli bolalarning atrof-olamni chuqur anglash, kuzatish, tajriba o'tkazish va amaliyot orqali o'rganish imkoniyatlarini yaratadi.

XULOSA

Shizen Kyoiku bolalarni atrof-olam bilan tanishtirishning eng samarali yondashuvlaridan biri hisoblanadi. Bu tizim bolalarni tabiiy muhitda o'qitish, ularga tabiat va ekologiyani sevish, uni asrash hissini shakllantirishga qaratilgan. Ushbu modeldan foydalanish orqali maktabgacha yoshdagi bolalar faqat nazariy bilim emas, balki amaliy tajribalar orqali atrof-muhitni o'rganadilar va tabiat bilan uyg'un yashashni o'rganadilar. Agar bolalarni atrof-olam bilan tanishtirishda innovatsion va samarali usullarni qidirayotgan bo'lsangiz, Shizen Kyoiku metodini qo'llash juda foydali bo'ladi. Waldorf pedagogikasi bolalarning tabiiy qiziquvchanligini rivojlantirish, hayotiy tajribaga asoslangan bilim olish, ijodiy fikrlash va san'at orqali o'rganish tamoyillariga asoslangan. Ushbu metodika bolalarning atrof-muhitni tushunishiga, tabiat bilan uyg'un yashashiga va mustaqil shaxs sifatida rivojlanishiga yordam beradi. Shu sababli, bu yondashuv hozirgi kunda dunyo bo'ylab keng tarqalmoqda va o'qituvchilar tomonidan yuqori baholanmoqda. STEAM ta'limi bolalarga atrof-olamni faqat nazariy bilimlar emas, balki amaliy tajribalar orqali o'rganish imkonini beradi. Bu yondashuv ularga fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika yordamida tabiatni chuqurroq tushunishga yordam beradi.

STEAM orqali bolalar ilmiy kuzatish, tajribalar o'tkazish, innovatsion yechimlar topish va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Shu sababli, bu metodika hozirgi zamon ta'lim tizimida eng samarali va ilg'or usullardan biri hisoblanadi.

Montessori – sensor o'rganish va mustaqil tajriba qilishga asoslangan.

Reggio Emilia – ijodiy va san'at orqali tabiatni tushunishga yordam beradi.

Waldorf – tabiat va san'atni uyg'unlashtirib, tabiiy materiallardan foydalanadi.

Shizen Kyoiku (Yaponiya modeli) – tabiat bilan bevosita aloqani ta'kidlaydi.

Forest School (Skandinaviya modeli) – ochiq havoda, tabiiy muhitda ta'lim beradi.

STEM – ilm-fan va texnologiya orqali tabiatni chuqur o'rganishga yo'naltirilgan.

Bu yondashuvlarning har biri bolalarning atrof-muhitni anglash, ekologik ongni rivojlantirish va tabiatga hurmat bilan qarash kabi qobiliyatlarini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Z. U. Tursunboyeva. Maktabgacha yoshdagi bolalarni atrof-olam bilan tanishtirish uslublari. – T.: Pedagog jurnali, 354–359-b.
2. Z. U. Tursunboyeva. Atrof-olam bilan tanishtirishga oid didaktik o'yinlar. – T.: Muallim ham uzluksiz bilim berish, jurnali, 526–531-b.
3. Sh. A. Sodiqova, M. A. Rasulova. Bolalarni tabiat bilan tanishtirish metodikasi. – T.: Fan va texnologiyalar, 2013.
4. X. J. Jabbarova. Tabiat bilan tanishtirish metodikasi. – T.: 2009.

13.00.00	Pedagogika fanlari
13.00.01	Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta’limotlar tarixi
13.00.02	Ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo‘yicha)
13.00.03	Maxsus pedagogika
13.00.04	Jismoniy tarbiya va sport mashg‘ulotlari nazariyasi va metodikasi
13.00.05	Kasb-hunar ta’limi nazariyasi va metodikasi
13.00.06	Elektron ta’lim nazariyasi va metodikasi (ta’lim sohalari va bosqichlari bo‘yicha)
13.00.07	Ta’limda menejment
13.00.08	Maktabgacha ta’lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
13.00.09	Ijtimoiy pedagogika
07.00.00	Tarix fanlari
19.00.00	Psixologiya fanlari
01.00.00	Fizika-matematika fanlari
02.00.00	Kimyo fanlari
03.00.00	Biologiya fanlari
09.00.00	Falsafa fanlari
10.00.00	Filologiya fanlari
11.00.00	Geografiya fanlari

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov
Musahhih: Alibek Zokirov
Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C–5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.